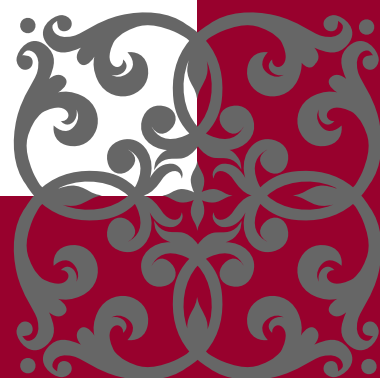

SCIENTOLOGY- KYRKAN

Juha Pentikainen, filosofie doktor
Marja Pentikainen, masterexamen

Helsingfors, Finland
Maj 1996

SCIENTOLOGY- KYRKKAN

Juha Pentikainen, filosofie doktor
Marja Pentikainen, masterexamen

Helsingfors, Finland
Maj 1996

SCIENTOLOGY-KYRKAN

INNEHÅLL

Introduktion	2
Om begreppet religion	3
De fem dimensionerna för religion	4
Scientologys religiös-filosofiska bakgrund	6
En ny ”bok-religion” som söker efter renlärighet	8
Scientologernas ritualer och livsstilar	9
Scientologys roll i utbytet med religioner	11
Scientology som en ny religion	11
A. Kognitiv dimension	12
B. Känsломässig eller emotionell dimension	12
C. Konativ eller beteendemässig dimension	13
D. Social dimension	13
E. Kulturell dimension	13
Slutsatser	14
Om källor för Scientology	16

SCIENTOLOGY- KYRKAN

Juha Pentikainen, filosofie doktor
Marja Pentikainen, masterexamen

Helsingfors, Finland
Maj 1996

Denna gemensamma rapport skrevs i januari 1996 av Juha och Marja Pentikainen, vars CV:n sammanfattas nedan.

Juha Pentikainen, fil.dr, är professor i religionsvetenskap vid Helsingfors universitet i Finland och vid samhällsvetenskapliga institutionen på Tromsø universitet i Norge. Efter att år 1968 ha blivit filosofie doktor vid universitet i Åbo utnämndes han år 1972 till att starta den nya disciplinen för religionsvetenskap vid Helsingfors universitet. Han har varit gästprofessor för Study of Religions, Cultural or Social Anthropology, Folkloristics and Scandinavian Studies vid universiteten i Kalifornien (Berkeley, Los Angeles), Texas (Austin), Minnesota (Minneapolis), Indiana (Bloomington) och Rom (Sapienza). Han har varit Finlands delegat inom FN och UNESCO och är medlem i samt rådgivare till flera arbetsgrupper och kommittéer som har tillsatts av regeringen och ministerier i Finland. Juha Pentikainen har utfört fältarbete på alla kontinenter förutom Sydamerika och har hållit föredrag i mer än 60 länder. Han inbjöds år 1994 att starta en ny disciplin för religionsvetenskap vid samhällsvetenskapliga institutionen på universitetet i Tromsø. Hans mer än 20 böcker, 350 artiklar och 10 filmer har tilldelats flera internationella priser och utmärkelser. År 1995 blev han nominerad till medlemskap i Academia Scientiarum Fennica.

Marja Pentikainen, som har en masterexamen, är chef vid utlänningskontoret i staden Tammerfors. Efter sin magisterexamen i sociologi fortsätter hon nu med en doktorsavhandling vid universitet i Tammerfors. Hon har varit socialarbetare och är idag ordförande för det kontor som hon startade 1989. Hon är föreläsare vid universiteten i Tammerfors och Helsingfors, är medlem av olika expertgrupper och kommittéer samt rådgivare till regeringen och parlamentet i frågor som rör utlänningar, invandrare och flyktingar, deras sociala problem, värderingar och religioner. Hennes publikationer inkluderar avhandlingen "Culture is Key" (1994): "Finnish Emigration and Immigration" (1995), och en rapport skriven för UNESCO om utlänningar

och flyktingar i Finland. År 1995 var hon ordförande för en paneldebatt om ”The Future of Family” vid Professors’ International Conference i Seoul, Korea.

Introduktion

Denna gemensamma rapport om Scientology-kyrkan har skrivits av en religionsforskare samt en socialarbetare och vetenskapsman. Fokus ligger på Scientology-kyrkans bakgrund, historia och nuvarande situation. Den huvudsakliga frågan att besvaras nedan är Scientologys roll och möjliga status som ”religion”: Är Scientology en religion eller inte?

Scientologys historia är kort. Den kan startas antingen från utgivningen år 1950 av L. Ron Hubbards bok *Dianetics: Hur tanken påverkar kroppen*, eller från grundandet av den första Scientology-kyrkan i Los Angeles, Kalifornien, år 1954. Båda har naturligtvis samband med tänkesätt och livshistoria för L. Ron Hubbard (1911–1986), kallad grundare, för det var han som både skapade Dianetics principer och fastställde trossatserna inom Scientology.

Det faktum att Scientology har sina rötter i Amerika har lett till vissa kulturella detaljer hos Kyrkan. Engelskan är dess modersmål och dess livsstil så amerikansk att detta periodvis kan ha stört ansträngningar för djupare spridning inom kulturer som talar andra språk. Trots detta är den aktuella spridningen av Scientology-kyrkan anmärkningsvärd, även utanför västerländska områden.

Under en tidsperiod av 40 år har Scientology-kyrkan, enligt en rapport från Kyrkans president år 1994, etablerat en bas i 107 länder på alla kontinenter. Antalet etablerade organisationer – antingen en kyrka, en mission eller en organiserad grupp utövare – var då 2 318, och detta antal har ökat snabbt.

Tillväxten är särskilt anmärkningsvärd i Central- och Östeuropa, liksom i områden inom det forna Sovjetunionen, från Moskva och Sankt Petersburg och bort till Ukraina, Kazakstan, Moldavien och hela vägen till Sibirien: 21 nya missioner år 1994 och 24 år 1995. Ungern, med fler än 10 missioner, är ännu ett center i Östeuropa. Med en trend av tillväxt även inom avlägsna områden som Kina, Australien, Nya Zeeland, Sydafrika och Latinamerika, närmar sig Scientology-kyrkan global spridning, åtminstone geografiskt.

Miljontals människor är utövande scientologer eller församlingsmedlemmar. Det är emellertid svårt att ge exakta siffror på grund av den speciella karaktären hos Kyrkan som förutom att erbjuda rum för religiösa ritualer, även är en arbetsplats och ett komplext socialt centrum för

de engagerade och intresserade, utan att kräva hängivenhet på heltid för de människor som är i och runt om den. Detta är typiskt för många religiösa samfund.

Enligt Church of Scientology International fanns det år 1994 omkring 8 miljoner scientologer runt om i världen.

Om begreppet religion

Akademiska studier av religioner påbörjades i västvärlden under tidigt 1800-tal på grund av den idéhistoria som hade inspirerats av filosofer under upplysningstiden i 1700-talets Europa. När ny information som samlats in av upptäcktsresande och missionärer om gamla religiösa traditioner (i synnerhet filosofierna i Indien och Fjärran Östern) nådde forskarkretsar i Europa blev det nödvändigt att omdefiniera själva definitionen av religion.

Detta begrepp, som hittills bara hade inneburit kristendom och judendom – ibland också islam – började att omfatta sådana religiösa filosofier från österlandet som hinduism, buddism, konfucianism, taoism, shintoism, zoroastrianism etc. Denna nya vetenskapsgren, som kallades ”religionshistoria” eller ”jämförande religion”, blev allmän och jämförande i sitt tillvägagångssätt.

Fenomenologi inom religion, som en av dess främsta grenar, visade på en sådan mångfald inom området att det har varit svårt för religionsforskare att presentera en koncis definition – som samtidigt skulle inkludera det mest väsentliga för själva religiositeten och vara giltig för vilken litterat eller illitterat religion som helst i världen. Ett av många försök att definiera religion var baserat på kriteriet för begreppet ”Gud” eller ”gudomlighet”, tills forskarna upptäckte att buddismen, som en av de så kallade världsreligionerna – åtminstone i teorin – försökte betona sin särskilda beteckning som en ”ateistisk” religion.

Det smala begreppet religion, som oftare pressats fram av myndighetspersoner än av religionsforskare, behöver ses över i dagens värld. Ordet ”religion”, som man finner i en eller annan form inom de flesta europeiska språk, dvs. germanska, romanska och sydslaviska språk, kommer från det latinska ordet ”religio”. Detta begrepp inkluderar i synnerhet idén att vara beroende av något ”gudomligt”. Principen ”cuius regio eius religio” på latin innebar att kejsaren eller en hertig, efter reformationen i Europa på 1500-talet, hade makt att bestämma vad hans landsmän skulle tro på och hur de skulle uppföra sig. Hela problemet med att det förekommer gudomliga eller sociala ”band” av detta slaget är dock mycket västerländskt, och själva idén saknas helt inom många kulturer runt om i världen.

Så denna typ av västerländskt antagande om religion kan bara tillämpas med våld på gamla österländska religiösa och filosofiska traditioner. Det har även framförts att de tre huvudsakliga varianterna av kinesisk världsåskådning – taoism, konfucianism och buddism – inte alls är religioner i den västerländska betydelsen av ordet utan snarare ”tre tao” eller ”vägar” till ett mål, vilket är principen för harmoni mellan yang och yin.

Med andra ord, det finns många kulturer i världen som verkar vara mycket religiösa trots det faktum att de har klarat sig utan ”religions”-relaterade begrepp i sina respektive språk. Detta gäller i synnerhet de nordiska kulturer i den gamla och nya världen där vi har gjort fältarbete: människor praktiserar animistiska och schamanistiska ritualer utan att kalla dem religioner. Ett uttalande som vi fick höra år 1994 från en Nanay-schaman i den lägre Amur-regionen i sydöstra Sibirien kan citeras som ett typiskt exempel på detta: ”Kristendomen – den är rysk. Vi har bara våra schamaner.”

Ett annat aktuellt problem gäller rollen för de många samtida funktionella alternativen för religion. Nyligen har världshistorien visat att försök som kommunism, marxism och maoism, med att skapa ett ”icke-religiöst” statskick och samhälle har varit ganska misslyckade. Det mänskliga sinnet har visat sig vara klart mer intresserat av religiösa frågor än vad man hade trott inom dessa och andra materialistiska och antropocentriska ideologier som uppstod under det föregående såväl som det nuvarande århundradet.

De fem dimensionerna för religion

”Det finns inte en definitiv definition av religion som är allmänt accepterad av forskare.” Vi delar detta påstående av Bryan Ronald Wilson och andra, och vi föredrar att nedan uttrycka de huvudsakliga faktorerna för religion istället för en övergripande definition. Det verkar vara möjligt att närma sig det fenomen som brukar kallas ”religion” från fem infallsvinklar, vilka återfinns inom alla de litterata och illitterata samhällen som det hittills varit möjligt att studera. Denna jämförande religiös-fenomenologiska modell har presenterats och tillämpats i praktiken i Juha Pentikainens monograf ”Oral Repertoire and World View” (Academia Scientiarum Fennica, FFC Nr 219, Helsingfors 1978):

1. Den kognitiva dimensionen av religion omfattar de medvetna, intellektuella faktorerna, såsom synen på universum och världen, värdesystem, tron på förekomsten av det ”övernaturliga”, dvs. en eller flera gudar eller andra ”över-normala” gestalter och krafter som anses övervaka öden, behov och värderingar. Det är typiskt för religioner att de upprätthålls genom traditioner som överförs från en generation till en annan eller från folk till folk, inklusive berättelser, mytologier och tron på det ”andra”.

När det gäller deras källor, kan man se huvudsaklig skillnad mellan litterata och illitterata religioner. Men de muntligt berättade mytologierna inom illitterata kulturer, de högst schematiska teologiska dogmerna i de kanoniska texterna hos "bok-religioner" och textmassan hos religiösa filosofier har alla denna dimensionen av religion. Den har ofta uttryckts som kortfattat formulerade "trosbekännelser" som skulle erkännas offentligt av anhängare vid missioner, i synnerhet för sådana medvetet missionerande religioner som kristendomen, islam och buddism.

2. Den känslomässiga eller emotionella nivån syftar på religiösa känslor, attityder och erfarenheter. Människan känner vanligtvis att han eller hon är beroende av någonting övernaturligt och känner på samma gång någon slags koppling till det. En religiös upplevelse är ett tillstånd av växelverkan mellan det naturliga och det övernaturliga, ett tillstånd där en religiös person, eller snarare tradition som agerar genom honom, aktualiserar ett möte med en av de övernaturliga gestalter eller krafter som dominerar hans/hennes religiösa övertygelser.
3. Den konativa eller beteendemässiga aspekten av religion kan ses på den agerande nivån som ett slags beteende. Här inkluderas riter, sociala konventioner såsom offer, böner, amuletter och påståenden med vars hjälp en individ, en grupp eller ett samhälle kan uppnå, med traditionella metoder, någon slags andlig union eller förening med övernaturliga gestalter.

En annan viktig del av den konativa dimensionen har att göra med moralregler. Religioner förutsätter vanligtvis ett visst etiskt beteende, förutom ritualer och dyrkan. Detta blir till exempel tydligt när man efterlever vissa normer för att hålla fast vid de värderingar som bibehålls, erhålla de belöningar som utlovats av religionen samt undvika möjliga straff för brott mot normer och tabun.

4. Den sociala faktorn utgör en grundläggande del av varje religion. Religion förutsätter vanligtvis att det finns en grupp eller ett samfund vars uppgift det är att hålla uppsikt över anhängarnas religiösa åskådningar, utföra vissa uppgifter tillsammans, samt även att kontrollera kulturella och etiska beteenden hos de troende.

Medlemmarna i dessa samfund arbetar vanligtvis tillsammans i större skala, ibland även som en stat, eller i små grupper för att uppnå de gemensamma mål som de blivit ålagda av den gemensamma religionen, i denna världen eller i "den andra". Även om religiöst beteende än idag är mycket socialt och kontrollerat så verkar de strikt etablerade religionerna

förlora mycket av sin tidigare betydelse. Istället betonas avskildheten hos omedveten och ej etablerad religiositet, och många av funktionerna inom de etablerade kyrkorna ersätts därmed av mindre formell dyrkan.

5. Den kulturella nivån är en ofta försummad men en mycket påverkbar och omfattande faktor när det gäller alla religioner. Den manifesteras då religion är beroende, både i tid och rum, av de ekologiska, sociala och kulturella omgivningarna i vilken respektive religion utövas.

Språk och etnicitet är de två viktigaste variablerna för ”religioner som kulturer”. Det som speciellt bör beaktas är det faktum att för många människor betyder ”religion” mer ett ”särskilt levnadssätt” eller en ”livsstil” än någon dogmatisk bekännelse eller beroende av någon tro. I dagens värld har de medvetet nationella, etniska och regionala variablerna hos även de så kallade ”världsreligionerna” blivit viktiga när människor åter har hittat sin religiös-social-kulturella identitet efter att ha migrerat till nya miljöer, som flyktingar i nya värdländer och miljöer, eller från samhällen på landsbygden till den urbaniserade världen, som invandrare på gator och i getton i den tredje världens metropoler.

Slutsatsen av vår granskning är att teoretiska och västerländska bibetydelser borde tas bort från begreppet ”religion”, snarare än att pressa den breda variationen av detta globala fenomen till att acceptera en definition som den inte passar in i.

Vi kommer att ge en allmän beskrivning av Scientologys bakgrund, religiösa doktrin och utövning, och sedan adressera Scientology utifrån de fem dimensioner av religion som vi har identifierat.

Scientologys religiös-filosofiska bakgrund

Man kan finna Scientologys visioner i L. Ron Hubbards välkända texter redan på 1940-talet, men i synnerhet sedan 1950 då hans bestseller om Dianetics publicerades.

Förhållandet mellan Dianetics och Scientology är både andligen och historiskt sett så nära att de skulle kunna beskrivas som två sidor av samma mynt. Medan Dianetics kommer från de två grekiska orden ”dia” (genom) och ”nous” (själ), betyder Scientology ”att veta hur man vet”, från det latinska ordet ”scio” (att veta) och dess grekiska motsvarighet ”logos”. Dianetics principer publicerades och erbjöds som en metod för en riktig ”teknologi om sinnet”, medan det betonades att Scientology är en religiös filosofi.

Även om det engelska ordet "science" kommer från samma grekiska term "scio", kan det vara lämpligt att undvika den existerande, onödiga förvirringen mellan de två orden genom att göra en medveten skillnad i deras uttal. En lösning skulle kunna vara att uttala "Scientology" på ett grekiskt sätt och "science" på ett engelskt sätt.

År 1954 grundades den första Scientology-kyrkan med sin egen trosbekännelse, formulerad av L. Ron Hubbard. Kyrkans trosbekännelse visar tydligt ett samfund som bekräftar sig själv som en religiös organisation. I trosbekännelsen ingår principerna som "vi inom kyrkan tror" på "lika" och "oförytterliga rättigheter" för alla människor, såväl som påståendet att människan är "i grunden god" samt de fyra Guds lagar som "förbjuder människan. ..."

Man kan finna likheter mellan Scientologys läror och österländska monistiska religioner, i synnerhet hinduism, buddism och taoism. I handböcker för Scientology-ceremonier förknippas ceremonierna med mytologier inom sådana religiösa filosofier som hinduism och buddism, och med läror hos Aristoteles, Spinoza och St. Thomas av Aquino.

Scientologys lärosatser postulerar att människan existerar och strävar efter att överleva på åtta distinkta korsande plan, som kallas "dynamiker" inom Scientologys teologi. De specifika dynamikerna går från den egna personen till familjen, till grupper och vidare till det andliga universumet (den sjunde dynamiken) och det Högsta väsendet (den åttonde dynamiken), även kallad oändlighet eller Gud. Varje högre dynamik omfattar alla dynamiker under den.

Begreppet "Gud" förekommer inom Scientologys läror men på ett annat sätt än inom judendom, kristendom, islam och de andra teistiska religionerna med rötter i de religiösa traditionerna i Mellanöstern. Inom Scientology är Gud den högsta av de åtta dynamiker som individen strävar efter att omfatta och känna till helt och hållet. I denna mening är begreppet Gud mycket personligt inom Scientologys läror – det lämnas till personen själv att definiera det fullt ut.

Scientologys lärosats om den andliga sfären representeras av "thetanen", som är nära besläktad med begrepp inom tidig och ny gnosticism; människan antas bestå av thetan, sinne och kropp. Ordet "thetan", som kommer från den grekiska bokstaven "theta" används inom Scientology för att undvika förvirring med tidigare termer relaterade till "själen".

Vägen till andlig medvetenhet inom Scientology går genom "auditering", vilken är en av religionens två centrala religiösa sedvänjor. Auditering vänder sig till thetanen med stigande

nivåer av religiösa tjänster som gör det möjligt för thetanen att lösa traumatiska upplevelser i både nuvarande och tidigare livstider. Denna befrielse medför högre andlig medvetenhet.

Den andra centrala utövningen inom Scientology kallas ”utbildning”, vilken är koncentrerade studier av Scientologys skrifter – texter, inspelningar och filmer av L. Ron Hubbard. Scientologys lärosatser hävdar att andlig frälsning kan uppnås i detta livet bara genom tillämpning av både auditering och utbildning.

En ny ”bok-religion” som söker efter renlärighet

Scientology-kyrkan har, liksom väl etablerade religioner, en omfattande mängd litteratur med ett komplett bibliotek av texter, föreläsningar och filmer, som allihopa handlar om L. Ron Hubbards forskning och upptäckter av människans natur och anden. Detta bibliotek, som består av ett stort antal böcker, inklusive stora encyklopediska volymer och tusentals inspelade föreläsningar, är ett synligt bevis på att Scientology-kyrkan måste bekräftas som en ”bok-religion”. Denna trend sammanfaller med sådana världsreligioner som till exempel hinduism, buddism, konfucianism, taoism, judendom, zoroastrianism, kristendom och islam.

Denna massiva samling av texter, föreläsningar och dokument som skrevs, spelades in och producerades av L. Ron Hubbard utgör de samlade skrifterna inom Scientology. De utgör grunden för Kyrkans praktiserande medlemmar i deras ofta livslånga studier och arbetsinsatser i riktning mot de slutliga målen för Dianetics och Scientology, tillstånd som kallas Clear och Opererande thetan.

Auktoriserade texter har en speciell roll för scientologer när det gäller att överföra kunskap och traditioner som uppenbarligen anses vara heliga. Det fortlöpande arbetet i dessa texter kallas inte ”teologi” utan ”teknologi”, ett begrepp som har en mycket speciell betydelse i scientologkretsar. L. Ron Hubbard anses vara ”källan till teknologi” och hans budskap anses vara så unikt och oföränderligt att det inte kan tolkas av vem som helst. ”Andlig succession” är viktig, men den är inte relaterad till personer, som är fallet inom de flesta kristna kyrkor, utan istället till böcker; ingen inom Scientology-kyrkan kan således hävda att de har någon auktoritet att vara en ”budbärare” med ett privilegium att tolka L. Ron Hubbards skriftliga eller muntliga budskap idag eller framledes.

En religiös korporation, Religious Technology Center (RTC), skapades i Los Angeles år 1982 för att vara ”den högsta ecklesiastiska myndigheten angående den standardmässiga och oförvanskade tillämpningen av L. Ron Hubbards religiösa teknologier.” Det är den organisation

som ansvarar för att ”trygga renheten hos religionen och Scientologys skrifter”. Dess uppgift har varit att skydda L. Ron Hubbards texter, inte att tolka dem.

Etableringen av RTC symboliserar en tydlig tendens i riktning mot renlärlighet, vilket är ett gemensamt kännetecken för den andra generationen när en religion bildas. Under arbetet med att bygga upp en religion, till exempel när det gäller tvister om doktriner eller av andra skäl, har det ofta blivit nödvändigt för att bygga en ”kanon” för religionen, för att göra åtskillnad mellan den dogmatiska ”essensen” och ”de andra” texterna för att skydda profetens budskap och doktrinens renhet gentemot kättare och sekteristiska ansträngningar.

Begreppet om moderkyrkans auktoritet är en annan viktig process i samband med detta. Founding Church of Scientology, Washington D.C., var den ursprungliga moderkyrkan tills denna roll i mitten av 1960-talet gavs till Church of Scientology i Kalifornien. Denna roll har sedan flyttats över till Church of Scientology International (CSI), som grundades år 1981 och som nu från högkvarteret i Los Angeles betjänar alla Scientology-kyrkor.

Scientologernas ritualer och livsstilar

L. Ron Hubbard kallas grundare av sina anhängare. Detta stämmer överens med en viktig distinktion som vid jämförande studier görs mellan ”grundade” och ”etniska” religioner. De förra kan spåra sitt ursprung till någon person, även om han själv inte tyckte sig ha grundat den (Jesus, Konfucius, Lao Tse). De senare har inte några namn att minnas, men har istället muntliga etniska traditioner. En nödvändig process då en grundad religion bildas är när en inre cirkel av anhängare framträder, som samlas kring sin mästare och är redo att följa honom. När flera individer bestämde sig för att etablera Scientology-kyrkan år 1954, blev L. Ron Hubbard naturligtvis dess andliga ledare. Efter att ha bestämt sig för att träda tillbaka från sina plikter som chef för den växande kyrkan blev hans status som grundare med tiden legendarisk.

Det ofta kritiska momentet, när grundaren av en religion avlider, var inte särskilt problematiskt i Scientologys historia, eftersom L. Ron Hubbard under sin livstid hade lämnat ifrån sig sina formella funktioner som Kyrkans ledare. Redan innan han avled år 1986, vördades grundaren och ett rum hade dedicerats för honom i varje Scientology-kyrka runt om i världen. Oavsett händelseförlopp har denna process, vid en religiös-fenomenologisk jämförelse, visat sig vara en av de väsentliga punkterna vid bildandet av äldre eller nyare religioner, som anses ha grundats av någon.

Även om Scientolog-kyrkor, missioner samt andra center och huvudkontor visar tecken på en fungerande social miljö, inkluderar de alltid en plats för tillbedjan, en helig plats för andakt

varje vecka och för familjeceremonier. Grundarens ande, som enligt Scientologys skrifter om människans överlevnad är närvarande även efter att ”L. Ron Hubbard lämnade sin kropp” vid sin död år 1986, får sitt uttryck i en riklig mängd av hans böcker och bilder.

Scientology-kyrkan har sin egen mytologi när det gäller grundarens liv och hans läror. Kyrkan har även sin egen årliga kalender för att fira bemerkelsedagar i grundarens liv och Kyrkans historia.

Sjöorganisationen (Sea Organization) är en speciell orden som grundades år 1967, när L. Ron Hubbard bestämde sig för att dra sig tillbaka från sitt ämbete som Kyrkans chef för att koncentrera sig på litterärt arbete ombord på ett skepp. De som var först med att följa honom blev kärntruppen i den nyligen etablerade religionen. Allteftersom tiden gick blev denna grupp en mytisk modell att observeras och respekteras såsom kärnan av Kyrkans mest hängivna medlemmar. Alla medlemmar i Sjöorganisationen arbetar heltid för religionen genom att tjänstgöra som medlemmar av personalen på Kyrkorna på de högre nivåerna. Anställningsavtalet i Sjöorganisationen, ”för de nästkommande miljarder år”, är ett bevis på deras hängivenhet.

Denna typ av religiös orden påminner i många avseenden om de cirklar med lärjungar som samlades kring grundarna av världsreligioner, såsom Jesus eller Muhammed eller de munkar som ingick i klosterorden runt prins Gautama då han blev Buddha. Det är en mycket speciell manifestation av religiös mytologi och symbolik. Detta är en av de kriterier på vilka vi baserar vår slutsats att Scientology är en ny religion.

Det är också typiskt för medlemmar i Kyrkans religiösa orden att de tillsammans utgör en slags utökad familj och ägnar större delen av sin tid åt arbete i Kyrkan, och samtidigt tar hand om varandras dagliga och ekonomiska behov, även barn. Denna typ av livsstil är så omfattande att medlemmar i Sjöorganisationen vanligtvis bildar familjer med varandra. Den enkla sjömansuniform som bärs av medlemmar inom Sjöorganisationen är en viktig enande faktor både på emotionell och social nivå.

Majoriteten av Scientology-kyrkans medlemmar är församlingsmedlemmar som bor och arbetar utanför Kyrkan, men tar del av auditering, kurser och andra erbjudanden inom kyrkan. De kommer från alla samhällsgrupper. De är medlemmar av den lokala Scientology-kyrkans församling och religiösa samfund och bygger sina liv i varierande grad kring Scientology som sin religion. De lever enligt Scientologys etiska koder och normer, tillämpar Scientologys principer och metoder i sina liv samt uppfostrar sina barn att leva och agera som scientologer.

Den andliga anknytningen inom Scientology lär gå bortom de normala gränserna för mänsklig existens. Istället för reinkarnation, som till exempel lärs ut inom hinduism och buddism, har Scientology utvecklat en speciell doktrin om ”tidigare liv”. Scientologer kan berätta om sina tidigare liv, till exempel vid auditering, när de fortskrider mot tillstånden Clear och Opererande thetan, den sinnesfrid som uppnås vid det sista steget på Scientologys väg till andlig upplysning – som påminner om buddistisk upplysning.

Scientology-kyrkan prästvigir de som har genomgått en specifik pastorsutbildning. De som har utbildats och prästvigts, både kvinnor och män, sköter ritualerna enligt ritualhandböckerna. De viktiga heliga handlingarna omfattar både procedurer i samband med söndagssamlingen varje vecka och de riter som har att göra med de viktigaste momenten i en människas livscykel. Scientology-kyrkan har varit exakt i fråga om detta och skapat flera modeller för ceremonier i samband med namngivning, bröllop och begravning med exempel på ceremonier som hållits av grundaren.

Scientologys roll i utbytet med religioner

Idag möts religioner ute på gatorna och i getton i den urbana världen, snarare än bara i ett fridfullt landskap; religioner och världsåskådningar möts där människor möts under resan genom livet och vid döden, mycket ofta även inom familjer. Detta gäller i synnerhet Scientology-kyrkan, som är modern, urban och familjecentrerad.

Scientology-kyrkan har idag en mycket aktiv interreligiös dialog med representanter för de stora världsreligionerna, såväl som med nya religioner som enighetskyrkan samt ny-hinduiska och ny-buddistiska rörelser. Vid dessa diskussioner behandlar man inte bara religiösa frågor utan även frågor om krig och fred, ekologi och föroreningar, framtiden för familjen, kvinnors roll etc., och nya program och funktioner fastställs på en världsomfattande basis.

Scientology som en ny religion

Med tanke på den diskussion om de fem kategorierna som dokumenterats tidigare ska vi nu försöka betrakta den roll och den plats som Scientology-kyrkan har inom en snabbt ökande samling av rörelser som kallas ”nya religioner”, och i huvudsak studera dess läror, metoder och organisationer. Den avgörande frågan är återigen följande: är Scientology en ”religion” eller inte? Denna rapport kan jämföras med en annan studie av Bryan R. Wilson, en brittisk religionssociolog som har studerat Scientology utifrån följande allmänna parametrar för religion:

- a. trosuppfattningar, religiösa bruk, relationer och institutioner i förhållande till det övernaturliga, människans yttersta angelägenheter etc.

b. metoder som utgör lydnad, vördnad eller dyrkan.

c. kollektivets eller gruppens egenart av religiöst liv.

Efter en noggrann undersökning av flera världsreligioner ger Wilson en detaljerad beskrivning av Scientology som teologi och institution. Hans viktiga slutliga anförande inkluderar: ”religioner förändras över tid” och ”religion i sig genomgår förändring”.

Wilson har erkänt denna viktiga punkt av ”förändring” när han betonar fakta där vi delar hans åsikt: ”nyare religioner” eller ”moderna rörelser kommer inte att stämma överens med alla punkter i vår (relativt tidlösa) modell”. Wilsons slutliga anförande är: ”Scientology är en äkta religion och bör betraktas som en sådan.”

Härnäst adresserar vi Scientology utifrån de fem dimensionerna för en religion.

A. Kognitiv dimension

Scientologys kognitiva dimension visar sig genom dess unika och detaljerade beskrivning av världen och universum i lärosatsen om de åtta dynamikerna, som delar upp hela tillvaron i åtta separata plan med den andliga sfären och Gud i toppen. Scientologers tro på existensen av det övernaturliga ingår i deras tro på det sanna jaget som en ande – thetanen – och thetanens odödlighet genom tusentals tidigare liv, såväl som i deras tro på den andliga världen och Gud. Det är genom dessa övernaturliga krafter och Gud som scientologer bestämmer sina öden, sina behov och sina värderingar.

Scientology måste definitivt karaktäriseras som en litterat religion eller ”bok”-religion. Dess traditioner överförs nästan uteslutande genom dess trosbekännelse och volymerna av skrifter och föreläsningar av dess grundare.

B. Känslomässig eller emotionell dimension

Scientologys känslomässiga eller emotionella dimension kan återfinnas i den nära relationen mellan Scientologys utövning och den övernaturliga världen. Scientologys religiösa erfarenhet ligger inom auditering och utbildning, varigenom scientologer samtalar förtroligt med den andliga verkligheten. Denna gemenskap är särskilt markant vid auditering då en Scientology-pastor vägleder thetanen genom tidigare liv för att lösa upp fall av andligt lidande. Genom sina ansträngningar att samordna och balansera de åtta dynamikerna, samtalar scientologer förtroligt med det andliga planet och med Gud. Scientologer ser på sig själva och på andra som andar (inte som kroppar), som lever långt bortom den fysiska dimensionen.

De har generellt sett en gemensam attityd och solidaritet med andra individer och med den andliga världen.

C. Konativ eller beteendemässig dimension

Scientologys konativa eller beteendemässiga dimension finns i dess huvudsakliga riter – de religiösa utövningarna med auditering och utbildning – och dess riter för vigslar, begravningar och namngivning. Scientologys lärosatser kräver också de högsta normer för etiskt uppförande av dess medlemmar, och har ett högt utvecklat system av regler för beteende för att vägleda medlemmarnas uppförande. Dessa kan man finna i de allmänna principerna för Scientologys ”system för etik och rättvisa”, såväl som i de mer specifika koderna såsom Auditörens kodex, En kursledares kodex och En scientologs kodex.

D. Social dimension

Scientologys sociala dimensionen återspeglas i dess komplexa ecklesiologi. Scientology-kyrkans internationella ecklesiastiska hierarki består av flera nivåer och flera specifika organisationer, vars uppgift det är att kontrollera frågor rörande renlärighet och aktiviteter för enskilda kyrkor. Church of Scientology International är ”moderkyrkan” inom den ecklesiastiska hierarkin, vilken övervakar utövningen och spridningen av religionen på en världsomfattande basis. Religious Technology Center är direkt ansvarigt för renheten i Scientologys skrifter och renlärt utövande av religionen.

De enskilda kyrkorna, under övervakning från CSI, är arrangerade i en hierarkisk ordning som speglar den nivå av religiösa tjänster som de sköter. Det finns till exempel en Scientology-kyrka i Florida, kallad Flag Service Organization, som sköter de högsta nivåerna av Scientologys religiösa tjänster, samt olika ”Avancerade organisationer” och ”Saint Hill-kyrkor” belägna runtom i världen som sköter mellanliggande nivåer av religiösa tjänster. Under dem finns de lokala Scientology-kyrkor, Scientology-missioner och oberoende pastorer, som sköter de lägre och lägsta nivåerna av tjänster. Var och en av dessa nivåer övervakas i sin tur av en ecklesiastisk organisation som är underordnad CSI.

E. Kulturell dimension

Scientologys kulturella dimension är både rik och varierande. Även om Scientology är ny har den redan en distinkt kultur som identifieras genom många unika särdrag. Den har sin egen nomenklatur (definieras i två separata ordböcker), med sådana termer som ”thetan”, ”Clear” och ”auditering”, för att nämna några få. Den har sin egen kalender med helgdagar, såsom L. Ron Hubbards födelsedag, ”Auditörens dag” och andra datum av särskild betydelse endast för scientologer. Det finns speciella platser med stor religiös innebörd inom Scientology

som medlemmar gör pilgrimsfärder till, såsom L. Ron Hubbards hem vid Saint Hill Manor i England och Church of Scientology Flag Service Organization i Florida.

Scientologer sköter sina liv helt och hållet enligt Scientologys skrifter. De tillämpar Scientologys etik och moral i sina dagliga angelägenheter och i sina relationer med andra och när de bildar familj. Många scientologer skriver in sina barn i skolor som tillämpar Scientologys principer, till exempel de studiemetoder som utvecklades av L. Ron Hubbard. Scientologer i alla åldrar är drogfria och är mycket emot användning av droger.

De scientologer som är mest hängivna sin religion – medlemmar i Sjöorganisationen – har en kollektiv livsstil, tar hand om varandras dagliga och ekonomiska behov, såsom mat, logi och medicinska behov, bär distinkta uniformer, lever enligt sina speciella seder och bruk, och ägnar nästan all arbetstid åt att tjäna sin religion. Scientology-kyrkan, med alla dess funktioner, är helt klart en ”livsstil” för människor som tjänstgör inom dess religiösa orden.

Slutsatser

Vår granskning ovan har visat att i en modern värld med många nya religioner behövs en mer öppen syn på religion och dess globala mångfald än de smala definitionerna baserade på tolkningar av det latinska begreppet ”religio”, som ännu idag ofta repeteras av vissa statliga tjänstemän. De fem variabler som inkluderas inom kategorin religion är de 1. intellektuella, 2. emotionella, 3. agerande, 4. sociala, och 5. kulturella faktorer som beskrivs ovan, först generellt och sedan i det särskilda fallet med Scientology.

Det finns, enligt vår åsikt, många anledningar till att Scientology kan anses vara en ny religion. Vad som i synnerhet passar in i denna kategorisering är det faktum att Scientology är en modern västerländsk religion i den västerländska betydelsen av ordet ”religion”. Scientology är klart och tydligt en manifestation av den typ av ny ”religiositet” som har dykt upp i västvärlden och som använder moderna media med social-kulturella nätverk för att överföra det religiösa budskapet till en bredare publik.

I sin ambitiösa strävan att använda fördelarna med sitt omfattande nätverk har Scientology blivit en av de mest ”moderna” och ”diskuterade” religionerna i vår tidsålder.

Vad som är typiskt för många av de så kallade nya religionerna är att de har betecknats som ”religioner” av forskare snarare än av de utövande människorna själva. Istället för att etablera några fast organiserade formaliteter, föredrar flera nya religiösa rörelser att vara

ganska oordnade församlingar. Ett stort antal ny-hinduiska yoga- eller meditationsgrupper har till exempel inga organisationer, och de hatar att över huvud taget anses vara ”religiösa”. I senare skeden kan några av dem emellertid ha blivit ”registrerade”, om nödvändigt, kanske även som ”vetenskapliga” samfund enligt den federala eller nationella lagstiftning som reglerar bildandet av ”religiösa” samfund och alternativa organisationer i respektive länder.

Scientology-kyrkan har sedan etableringen år 1954 varit en av de få nya religioner som alltid har identifierat sina organisationer som religiösa och har gjort stora ansträngningar för att få dem bekräftade som religiösa församlingar. Scientology har i själva verket erkänts som en ”kyrka” och en ”religion” av många officiella organ i olika kulturer över hela världen.

Scientology-kyrkan och dess lärosatser har samband med det faktum att de är baserade på en vision hos en modern amerikansk man som föddes under 1900-talet och som föredrog att skriva och ge föreläsningar för allmänheten snarare än att predika sitt budskap. Idén om religion var inte tydlig i L. Ron Hubbards första skrifter och läror, som försökte vara experimentella och psyko-filosofiska. Dianetics blev Scientology när L. Ron Hubbard under sin forskning upptäckte den andliga dimensionen och den andliga kopplingen till gamla världsreligioner.

Bakgrunden till Scientologys läror finns inom olika religiösa och filosofiska traditioner. Budskapet om att en ny ”bok-religion” har utvecklats och proklamerats av dess grundare har korrekt spelats in och bevarats i samlingen av heliga skrifter. Som helhet utgör de en källa för religiösa upplevelser, ritualer och andra handlingar, såväl som den sociala strukturen för Kyrkan med dess typ av kultur.

Scientology-kyrkans omfattande sociala organisation, med alla dess nätverk och kulturella infrastrukturer, är en viktig vittnesbörd om dess natur som ett samfund som mycket väl skulle kunna karaktäriseras som en ”religiös” organisation. Den maritima mytologin för dess religiösa brödraskap, Sjöorganisationen, utgör grunden för den sociala strukturen för de som bestämt sig för att hänge sig fullständigt och för evigt åt Kyrkans mål.

Baserat på våra kontakter med några medlemmar i Kyrkan vid dess europeiska och nationella högkvarter i de skandinaviska länderna, har vi insett att för dessa människor erbjuder Kyrkan både modeller för sådan livsstil och sådana erfarenheter som kan kallas religiösa på de känslomässiga och konativa nivåerna.

Vi har därmed funnit att Scientology är en religion.

Om källor för Scientology

En översikt av den snabbt växande litteraturen som handlar om Scientology-kyrkan tyder på att man kan göra en skillnad mellan i grund och botten fyra kategorier av publikationer:

1. De texter samt inspelade föreläsningar och filmer av L. Ron Hubbard som utgör Scientologys skrifter.
2. I tillägg till den anmärkningsvärda volymen av L. Ron Hubbards skrifter om människans natur och hur människan kan räddas, har Kyrkan själv producerat och publicerat en stor mängd texter och audiovisuella presentationer om dess historia och nuvarande status, särskilt i samband med dess 40-årsjubileum år 1994; fokus för dessa publikationer, som kommer inifrån, ligger på Kyrkans kanoniska texter och dess inre historia.
3. Några publikationer är baserade på det faktum att Scientology-kyrkan har varit i fokus för en kritisk debatt i massmedia i olika länder sedan den grundades år 1954, dessa texter som kommer från utomstående är ofta polemiska och ställningstagande.
4. En mer neutral, religiös-sociologisk litteratur om Scientology-kyrkan har ökat under senare år. Detta beror på den åsikt som delas av många forskare idag att Scientology är en ”religion”. Typiskt nog har Scientology-kyrkan erkänts som ”en ny religion” i de flesta nyliga handböcker som publicerats av sådana historiker och religionssociologer som Barker, Holm, Melton, Wilson etc.

De flesta studier av Scientology är baserade på litteratur. Men Scientologys historia är så kort att anmärkningsvärd ny information har kunnat erhållas genom fältarbete, till exempel intervjuer med och observation av informationskällor och församlingsmedlemmar. Förutom litteratur har det varit möjligt för oss att träffa och intervjuar viss personal vid de europeiska, danska och finska högkvarteren för Kyrkan i Köpenhamn och Helsingfors och att observera Kyrkans funktioner i praktiken. Under tiden som vi skrev denna rapport har vi tacksamt fått tillgång till olika dokument, handböcker samt utskrivna och ej utskrivna rapporter som har att göra med Scientology-kyrkans förflutna och nuvarande tillstånd och dess utveckling i olika länder.

JUHA PENTIKAINEN
MARJA PENTIKAINEN
Helsingfors, Finland
Maj 1996